IAA ARCHITECTEN
HENK GERSEN, architect directeur
MARKO MATIC, architect partner

‘WIJ STELLEN ALTIJD DE CHECKVRAAG: ZOU IK ER ZELF OOK WILLEN WONEN?’

In de meeste gebouwen waar zorg verleend wordt ligt het accent op zorg, en niet op wonen. Zonde, vinden Henk Gersen en Marko Matic. Zij draaien de volgorde om. In de gebouwen van IAA Architecten is de zorg ‘te gast’ en draait het vooral om prettig wonen. Het resultaat: blije bewoners, tevreden medewerkers en betaalbare huisvesting.

Bij IAA Architecten geloven ze in integraal ontwerpen. Niet als modekreet, maar als fundament onder het werk. Niet zo gek voor een bureau dat werd opgericht door drie architecten en twee constructeurs. ‘Integraal werken zit bij ons in de genen’, zegt Henk Gersen. ‘Wij vinden het belangrijk dat we de knoppen waar we in een project aan kunnen draaien, ook echt kunnen bedienen. Daarom hebben we vakmensen in huis van verschillende disciplines, van stedenbouwkundigen tot landschapsarchitecten en van engineers tot interieurarchitecten. Zeker bij complexe opdrachten, waar wij in gespecialiseerd zijn, is een multidisciplinaire aanpak cruciaal.’

VAN MAATPAK NAAR CONFECTIE _ Zorgvastgoed is een van de specialisaties. IAA Architecten tekende voor uiteenlopende projecten als de nieuwbouw van Bartimeus, de westflank van VUmc en zorghotel de Zwanenhof in Zenderen. Vier jaar geleden kreeg het bureau het verzoek van zorginstelling ‘s Heeren Loo om mee te denken over een nieuw concept voor hun gebouwen. Een uitdagende klus, stelt §. ‘’s Heeren Loo leverde maatwerk. De kamers waren specifiek ingericht voor de mensen die er op dat moment woonden. Dat leverde perfecte gebouwen op, precies op de maat van ‘Jan’. Maar als Jan doodging, was er een serieus probleem. Het budget ging grotendeels op aan verbouwingen. Zo’n concept is financieel niet haalbaar. Daarom hebben wij de slag gemaakt van maatpak naar confectie – op zo’n manier dat het niet ten koste gaat van de kwaliteit.’

BASISELEMENTEN _ De uitdaging was een universeel concept te ontwerpen dat geschikt is voor verschillende doelgroepen: meervoudig gehandicapten, mensen met gedragsproblemen en *very intensive care*. IAA Architecten stak dat op zijn eigen manier in: door niet te focussen op de verschillen, maar op de overeenkomsten.

Bartimeus Doorn. Woongebouwen voor gehandicapten (meervoudig) met een beperkte visus.

St Elisabeth Delden. Verpleeghuis.

Door goed te kijken en te luisteren naar wat medewerkers en bewoners nodig hebben, werd een modus gevonden waar iedereen tevreden mee was. Dat resulteerde in twee varianten: studio’s voor groepen van 8 met een gemeenschappelijke huiskamer, en zelfstandige appartementen. Marko: ‘Wij steken relatief veel tijd in het voortraject. Daardoor hebben we nu een aantal goede basiselementen waar we een plan mee op kunnen bouwen, met daarbinnen ruimte voor variatie per locatie. Zo ontstaan gebouwen die omarmd worden door hun omgeving.’

FUNCTIONEEL _ Dat is niet alleen een kwestie van esthetiek. Marko: ‘Natuurlijk willen we mooie gebouwen maken, maar dat doe je pas echt als je aandacht hebt voor alle relevante factoren. Schoonheid draait niet alleen om wat je ziet, maar ook om hoe het werkt. Een mooie vorm die niet functioneert, keert zich tegen je. Het is pas echt mooi als alles klopt. Dat zit in allerlei dingen,

©J. IAA ARCHITECTEN

Wekerom MVG
eekhoornstraat-02
Huisvestingsconcept

©B. VINK

Kroondomijn Ermelo.Verpleeghuis van ZNWV in Ermelo. Energie neutraal.
Volgens "Lebennau" concept. Park ontworpen door Imoss.

bijvoorbeeld de materialen die je gebruikt. Wij zijn niet van de 'hit en run architectuur.' Gebouwen moeten ook over 40 jaar nog charme hebben en in het hart gesloten worden. Dat vraagt aandacht voor detail en oog voor de mensen die er wonen en werken.'

BOERENVERSTAND _ Over goede architectuur kun je ingewikkeld doen, maar in de kern is het volgens Henk heel simpel. 'Tegenwoordig wordt in de zorg vaak gesproken over '*healing environment*'. Wij noemen dat: ontwerpen met je boerenverstand. Je ergens goed voelen, gaat vaak om kleine dingen, zoals: ken ik mijn eigen voordeur? Je moet als architect elke keer weer terug naar de essentie: aandacht voor de mensen die er gebruik van moeten maken. Licht en ruimte zijn essentieel als het erom gaat hoe mensen een omgeving ervaren. Daarom kijken we met een omgevingspsycholoog naar een ontwerp.'

CHECKVRAAG _ Inmiddels zijn voor 's Heeren Loo ongeveer 600 van de 800 plaatsen gerealiseerd. De eerste gebouwen zijn 1,5 jaar geleden in gebruik genomen. Zowel de bewoners als de medewerkers zijn enorm enthousiast. Dat komt doordat het team bij alles wat het bedenkt een belangrijke checkvraag stelt: zou ik er zelf ook willen wonen? Marko: 'Wij willen dat mensen een thuisgevoel krijgen in onze woningen. Daarom hanteren we voor anderen dezelfde maatstaf als voor onszelf. Dan werk je dus niet met primair technische oplossingen zoals een systeemplafond, want dat wil je in je eigen huis ook niet. En we denken ook goed na over 'eigen ruimte'. In de zorg is een kamertje van 12 m2 normaal, moet

©B. VINK

S'HeerenLoo. Monster Vijverweg EMB Advisium
Gestapeld gebouw volgens huisvestingsconcept met op de verdiepingen Kantoren en Advisium. De verdiepingen kunnen in de toekomst eenvoudig omgezet worden naar woongroepen.

je een badkamer delen en is de huiskamer vaak net te klein. Daar wordt niemand blij van. Een plek voor jezelf vormt de essentie van het bestaan. Dus zorgen wij dat mensen hun eigen domein krijgen, van een eigen badkamer tot een eigen koffiezetapparaat. Dat lijken kleine dingen, maar ze maken een wereld van verschil.'

NIET STEEDS AANPASSEN _ Als een ruimte goed ontworpen is, werkt die voor iedereen, is hun ervaring. Henk: 'Als je goed luistert wat mensen nodig hebben, hoef je geen aanpassingen meer te verrichten zoals een bord voor gehandicapten: 'ingang om de hoek'. Dan maak je gewoon één ingang voor iedereen. Dat soort dingen, daar gaat ons vak over. In de zorg wordt vaak gekozen voor functionele of technische oplossingen, maar uiteindelijk moet je altijd in het oog houden voor wie je het doet - en dat zijn de mensen. Daarom lopen wij vaak een tijdje mee met de professionals. Als je

©J. IAA ARCHITECTEN

Heerenloo Apeldoorn.
Huisvestingsconcept, binnentuin.
Fotografie: IAA Architecten

Heerenloo Apeldoorn. Huisvestingsconcept, entreepartij.
Marko Matic (l) en Henk Gersen.

ziet wat in hun werk belangrijk is, weet je ook hoe je een ruimte op zo'n manier moet organiseren dat die werkt en prettig voelt voor iedereen.'

GEEN EENHEIDSWORST _ De angst dat die aanpak leidt tot een eenheidsworst is niet terecht, verzekert Henk. 'Wij gaan altijd uit van de *genius loci*, de geest van een plek. Elke plek vraagt om een ander antwoord, en met dezelfde basiselementen kun je nog allerlei kanten op. Met kleur, architectuur en materialen kun je het verschil maken en je stempel drukken. Als de basis goed is, kan elke doelgroep er prettig in wonen en de zorg krijgen die nodig is.'

En als de zorgvraag verandert, kunnen de gebouwen makkelijk aangepast worden aan de nieuwe behoefte. 'Niemand weet precies waar de zorg in 2050 staat', zegt Marko. 'Daarom is flexibiliteit in de opzet belangrijk. Wij streven naar adaptieve projecten die lang meekunnen. Door onze zoektocht naar overeenkomsten i.p.v. verschillen ligt er nu een sterke basis die moeiteloos naar andere plekken en organisaties in de zorg is over te hevelen. Of je nu bouwt voor gehandicapten of demente ouderen, in de kern draait het maar om één ding: dat bewoners en medewerkers zich prettig voelen.'